

madenden

barış bulut

Madenden
Barış Bulut

İşçi Kitaplığı

Kitabın Adı

Madenden

Yazar Adı

Bariş Bulut

Birinci Basım

Mayıs 2019

ISBN

978-605-80596-2-7

Yayın Sertifika No

15814

Baskı

Net Kırtasiye Tan. ve Matbaa San. Tic. Ltd. Şti.

Adres: Ömeravni Mah. İnönü Cad. Beytülmalcı

Sok. No: 23/A Beyoğlu/İstanbul

Tel: 444 07 08

Kapak Fotoğrafi

Tim C. Cox - Babamın Elleri

Telif Eserleri Kanunu gereğince bu eserin

bütün hakları Yeni Dönem Yayıncılık'a aittir.

Yeni Dönem Yayıncılık

İskenderpaşa Mah. Sofular Cad.

Fatih / İstanbul

Tel&Fax: 212 533 32 57

www.mucadelebirligi4.net

YAYINCI NOTU

Barış Bulut, 1981 yılında Erzincan Tercan, Gökdere Köyünde doğdu. İlkokulu köyde okudu. On üç yaşında ailesiyle birlikte İzmir'e geldi. Askere gidene kadar tornacıda çalıştı. Askerden sonra inşaat ve kısa süre de madende çalıştı.

2013 yılında Gezi Ayaklanması'na katıldığı için beş yıl ceza aldı. "Madenden" kitabını Kırıklar F Tipi Zindanı'nda kaleme aldı.

Madenden

1

Ahmet askerden geleli bir yılı aşkın süre olmuştu. Çırakken çalıştığı işyerinde işler iyi olmadığı için başka iş arayıp, sonunda pek memnun olmasa da İzmir Işıkkent Dökümcüler Sitesi'nde bir iş bulmuştu. Tornacı olarak çalışıyordu. Asgari ücret alıyordu, yol parası da kendine aitti. Kendisi Yamanlar'da oturduğu için üç vesaitle gidip geliyordu. Dökümcüler sitesine yürümesi yirmi dakika sürüyor, gidiş gelişi yaklaşık 3 saati buluyordu.

Bir akşam yarım saatten fazla otobüs beklemiş ve yağmur yağdığından ıslak, üşümüş ve her zamankinden daha yorgun geldi eve. Annesi yemek yerken,

“Bizim Hüsnü aradı.” dedi.

“Hüsnü kim?” diye sordu Ahmet.

“Soma'dan amcamın oğlu, dayım yani” dedi annesi.

Ahmet “Hım anladım, ne diyor? Bayadır görüşemiyoruz, iyiler miymiş?”

Annesi, “İyilermiş. Maden ocağında iş almış, eleman alıyorlarmış. ‘Çocuk gelsin çalışsın, iş rahat’ dedi. Sigorta, yatma yeri de varmış.”

Ahmet biraz düşündükten sonra,
“Ben giderim de başka kim gelir?”

Annesi, “Mehmet abin ve Mustafa dayın da gelirse gidersiniz.” dedi.

Biraz sonra abisiyle dayısı geldiler. Ahmet biraz heyecanlı bir sesle,

“Dayı, iş buldum, hem de üçümüze” diye müjdeledi.

Mustafa, “Ne işi, nerede?” diye sordu.

Ahmet, “Hüsnü dayım aramış, annem anlatsın.”

Annesi anlatınca üçü de uygun iş bulamadıkları için “Gidelim, görüşelim.” dediler.

Ahmet, “Hafta sonu gidelim konuşalım, kararımızı ise görüştükten sonra veririz.” dedi.

Cumartesi yola çıktılar. Hüsnü, tren istasyonuna araba gönderip aldırdı. Ahmet’le abisi Hüsnü’nün elini öptüler. Hüsnü “Oooo

yeğenlerim gelmiş, maaşallah, maaşallah...” dedi. Sonra Mustafa'ya “Amcaoğlu hoş geldiniz” dedi.

Mustafa, “Hoş bulduk abi, işi bize anlatır mısın?”

Hüsnü koltuğuna geri yaslandı, elindeki çay bardağını masaya bıraktı, yüksek sesle,

“İmbat Maden Anonim Şirketi'nde yaklaşık 1800 kişi çalışıyor. Ben de orda iş aldım. Ekip kuracağım, bana baca verecekler. Metrekareye göre ya da çıkardığımız kömüre ton başı para alacam. Ben de size ona göre para verecem.”

Ahmet, “Dayı, iş tehlikeli mi?”

“Yok yeğenim, ne tehlikesi...”

Mehmet, “Dayı, iş yorucu mu?”

Hüsnü “Yok, yok kesinlikle değil. Elinize kürek kazma almayacaksınız.”

Mustafa şaşırarak sordu, “Nasıl yani?”

Hüsnü, “Çalıştığınız alanlarda zincirli palet var. Elektrikle çalışıyor. Ayağınızın dibinden geçiyor, kömürü ayağınızla iteklerseniz bile olur. Sigorta var, yatma yeri var. Parası da asgari ücretin yüz lira üstünde. Yedekler biraz daha fazla alıyor. Ustalar da daha fazla

alıyor.

Ahmet, “Dayı, benim sigortam İzmir’de çalıştığım yerde vardı. Diğer koşullar da iyiye çalışalım. Yoksa hiç bulaşmayalım.”

Hüsnü, “Hiç olur mu yeğen, ben kendim zaten madenden emekliyim. Geçen gittim, gördüm. Şeflerle çavuşlarla, işçilerle konuştum. İş kolay, yemekhane, yatakhane her şey var.”

Mustafa, “Abi ben gurbetçiyim ha İzmir’de çalışmışım ha burada fark etmez.”

Mehmet ise, “dayı ben nişanlıyım, düğünün masrafları için para lazım. Koşullar dediğin gibiyse çalışırım.” dedi.

Hüsnü Ahmet’e döndü, “Seni yedek yazdırırım, Mehmet’le Mustafa’yı düz işçi yazdırırım. Altı ay sonra onları da yedek yaparız.”

Mustafa, “Abi, yedek nedir?” diye sordu.

Hüsnü, “Usta yardımcısıdır. Bak Ahmet, sana sorarlarsa ‘daha önce çalıştım’ dersin.”

“Tamam dayı, söylerim.” dedi Ahmet.

Hüsnü orada bir telefonla konuşuyor. Sonra değişik isimler söyleyerek “Bu da gelecek.” diyor, sonra da, “Bana yirmi-otuz tane adam lazım.” diyordu. Mustafa’ya “Senin Ha-

lil abin nerede?” diye sordu.

Mustafa, “O İstanbul’da, eniştemin yanında çalışıyor.”

Hüsnü Mustafa’dan Halil’in numarasını aldı. Sırayla Halil’i, İzmir’den diğer amcasının oğlu Mirali’yi, Erzurum’dan Hasan Usta’yı, Soma’nın Avdan köyünden üç kişiyi aradı.

Mustafa, “Abi biz gidelim, yarın pazar dinlenelim. Pazartesi, salı günü döneriz.” deyince vedalaşıp kalktılar.

Tren istasyonunda biraz bekledikten sonra tren geldi. Bindiler. Tren pek kalabalık değildi. Ahmet dayısı Mustafa’nın yanına oturdu. Başladılar hayal kurmaya. Mehmet arkada oturuyordu. Ahmet’le dayısı hayal kurdukça sanki yaşıyorlarmış gibi neşeleniyorlardı.

Mustafa, “Ev tutacağız, arada içeriz, arkadaşlar ediniriz, para biriktiririz, kız arkadaşlarımız olur...”

Mehmet arka koltukta gülererek, “Parti de yapacak mısınız?”

Ahmet, “Evet ama sen olmadığın zamanlar. Çünkü sen nişanlısın.”

Ahmetlerin ön koltuğunda iki kız oturu-

yordu. Biri arkaya dönerek,

“Biraz sessiz olur musunuz, rahatsız oluyoruz.” diye çıkıştı. Mustafa, “Siz sabah-tan beri telefonda konuşup gülüyorsunuz, biz bir şey dedik mi?”

Kız yüzünü buruşturup arkasını döndü.

Mustafa “Zengin işine bak hele...” diye söylendi.

İki dakika sonra kız telefonla konuşurken, “Aşkım, benim telefonumun şarjı bitiyor. Yanımdaki Ayşe’nin numarasını veriyorum ödemeli ara, biz sana döneriz.” diyordu.

Mehmet bir hareketle Ahmet’in telefonunu elinden aldı, kızın verdiği numarayı kaydetti. Mustafa şaşkın şaşkın “Ne planlıyorsunuz?” diye fısıldadı.

Ahmet, “Ne uyanıksın sen, nereden ak-lına geldi?”

Mehmet, “Biz Karşıyakalıyız.”

Tren Manisa’ya geldiğinde kızlar aşağı indiler. Mehmet numarayı aradı. Kız telefonu açınca “Kızım, numaranı trende unutmuşsun.” dedi.

Kızlar henüz uzaklaşmamışlardı. Şaşkınlıkla etraflarına bakındılar. Ahmet’le Mus-

tafa gülüyorlar.

Kız, “Dalga mı geçiyorsun, neden beni rahatsız ediyorsun? Trendeyken neden konuşmadın?” Kız bunları söylerken camdan Mehmet’e bakıyordu.

“Buradayken seninle konuşulmazdı, bağırır çağırırdın, şımarıksın yani.”

Kız telefonu kapatıp tehdit eder gibi başını salladı.

Akşam on gibi eve vardılar. Yemek ve çaydan sonra Ahmet annesine “İşin şartları iyiymiş, üçümüz de çalışacağız.” dedi.

Mustafa, “İşe giriş evraklarını yapmamız için para gerek” dedi.

Mehmet, “Bende biraz var. Pazartesi kaymakamlıktan sabıka kaydı, nüfus kayıt örneği, ikametgâh, üç adet resim... Bunları ayarlarız.” dedi.

Ahmet, “Soma’ya gidiş paramız... Orada bir süre para alamayız. Sigaramız var, bazı ihtiyaçlarımız olur. O yüzden pazartesi öğleden sonra gidip çalıştığım yerde çıkışımı verir, paramı alırım.” dedi.

Pazartesi Ahmet çalıştığı işyerine vardı. İşçiler çay molasındaydı. İşçilere “Daha iyi

iş buldum, parası fazla, sigortası var.” diye anlattı. İşçiler merakla etrafını sardılar. “Ne işi, nerede, nasıl?” diye sordular. Ahmet, “Soma’da kömür madeninde...” deyince işçiler pek ilgilenmedi. Manisalı bir işçi,

“Benim orada teyzemin oğlu çalışıyor. Hiç de kolay değilmiş.”

Ahmet, “Olsun ben çalışırım. İsa Bey yok mu? Paramı alacağım.”

“Yok.” dediler, “O, Birinci sanayide, satış bayisinde.”

Ahmet zaman kaybetmeden satış ofisine gitti. İsa’ya selam verdi. İsa Bey masasında oturuyordu. Ahmet’i görünce,

“Neredesin lan, yine hasta mı oldun?” diye çıkıştı.

Ahmet, “Yok abi, işi bıraktım paramı almaya geldim.”

İsa, “İşi neden bırakacaksın, bırakıp da nerede çalışacaksın?”

Ahmet, “İş bana çok uzak, bazen beş dakika geç kalınca Rahmi abi bağıırıp çağırıyor. Akşam mesai bitimine doğru kamyonu yapıştırıyorsunuz, malları boşaltıyoruz. Çoğu zaman yarım saat geç çıkıyoruz.” dedi.

İsa, “Her iş yerinin disiplini vardır, ona uymak zorundasın. Rahmi senin patronun, benim de ortağım. Sana bağırıp çağıracak tabii!” derken Ahmet,

“Ben maden ocağında çalışacağım. Soma’da iş buldum.”

İsa, “Şimdi git, Cumartesi gel, paranı veririm. Madende çalışma. İnsanın ömrünü bitirir, erken yıpratır. Başka iş bul bizde çalışmayacaksan. Madene gitme derim. Benden sana tavsiye.”

Ahmet “Sağ ol.” diyerek ayrıldı.

Eve vardığında Mustafa, “Yarın gitmemiz gerek.” deyince Ahmet, “Tamam, gideriz ama ben paramı alamadım. Yarın birinden borç bulurum.” dedi.

Ertesi gün kalktı, bir kaç kişiden borç istedi. Bulamayınca devamlı gittiği kahveci Zafer’den aldı.

2

Ertesi gün trende gidiyorlardı.

Ahmet, Mehmet'e,

“Abi, orada işimize dört elle sarılmamız gerekiyor. Kalacak yeri bir an önce ayarlayalım. İş başlayınca çevreden herkese soralım; para sağlam mı, sigorta tam gün mü? Hüsnü dayı ‘koşullar iyi’ demişti.”

Mehmet, “Evet.” diyerek onayladı. “Taşeronlar genelde hep aynı şeyi söylerler. Ben sekiz yıl tekstilde çalıştım. Çoğu parayı vermeden kaçıyor.”

“Biliyorum.” dedi Ahmet. “MTK var ya, tekstilciler çarşısı... Bir arkadaşı görmeye gitmiştim. Berbat bir yer. İşçiler paralarını alamamışlar. Taşeron üç gündür gelmiyormuş. Asıl işveren işçilerle muhatap olmuyor. İşçiler, kumaş bobinlerini ellerine almış dövecek taşeron arıyorlardı. Kadının biri öfkesinden sinir krizi geçirmişti.”

Mehmet, “Biliyorum orayı. MTK’nın açılımlı Milleti Toplu Kazıklama çarşısı. Oradaki birkaç büyük firma hariç çoğu kazıkçı.”

Soma’ya vardıklarında Mustafa, “Benimle biriniz Hüsnü’nün kardeşi Veysel abimlere gelin, diğeriniz Hüsnülerde kalın. Üçümüz aynı yerde kalmayalım, yük oluruz.” dedi ve ayrıldılar.

Ahmet ve Mustafa Veysellere gittiler. Veysel’in eşi Emine, Mustafa’nın diğer amcasının kızıydı. Çok sıcak karşıladı. Veysel’in üç çocuğu bir de yaşlı anası vardı. Veysel kendi de madende çalışıyordu. Veysel,

“Ben de sekiz yıldır İmbat’da çalışıyorum. İlk zamanlar çok zorlandım. İş bırakmayı düşündüm ama alıştım. Üç vardiya, bin sekiz yüz kişi çalışıyor. Yatacak yer ayarlanana kadar burada kalın. Çekinmeyin. Biz yabancı değiliz.”

Ahmet de Mustafa da sırayla “sağ ol” dediler.

Sabah erken kalktılar, kahvaltı yapıp Veysel’le beraber servise bindiler. Bir saat on dakika sonra madene vardılar. Hüsnü yanında beş kişiyle duruyordu. Selam verdiler, yeni

gelenlerle tanıştılar. İkisi Soma'nın köylerinden biri ise İzmir'den Murat isminde biriydi.

Mustafa, "Abi, ekibi kurmuşsun."

Hüsnü, "Şu anda sekiz kişi. Üç de olacak, on bir yapar. On kişi daha bulursam tamamdır. İzmir'de Mirali abim İstanbul'dan Halil de geliyor. Çok kişinin tanıdık, akraba olması daha iyi. Şimdi siz gidin, yukarıda idare binası var. İsminizi verin, ben evraklarını teslim ettim. Orada işe başvuru formlarınızı imzalayacaksınız. Sonra baret, çizme alın gelin." dedi.

Ahmet en önde, sekiz kişi yürüdüler. Ofise girip imza attılar. Baret ve çizme aldılar.

Ahmet, "Bize pantolonla kazak ya da tişört vermeyecekler mi?"

Mehmet, "Ben sordum, vermeyecekler."

Mustafa, "Ya kaç sayfa kâğıt imzaladık. Kim bilir içerisinde bizim aleyhimize neler vardı?"

İzmir'den gelen Murat isimli işçi, "Okusaydın!" dedi.

Mustafa, "Ben onları okusaydım üç gün sürerdi."

Hepsi birden gülmeye başladılar. Veysel

yanlarına geldi. “Ben buradayım, bir şey olursa beni bulun.”

Ahmet, “Tamam dayı.” dedi.

Veysel gitti. Abisi Hüsni geldi,

“Size eğitim verecekler, üç gün yer üstünde kalacaksınız. Şimdi çavuş gelecek, size işi anlatacak.” dedi, gitti.

Yarım saat beklediler, gelen olmadı.

Mustafa, “Ya şurada çadır var, işçiler girip çıkıyor, sanki yemekhanedir. Gidelim çay, sigara içelim. Çavuş gelince bizi bulur.” deyince hep beraber çadıra gittiler.

Yaklaşık bir saat sonra çavuş geldi. Elinde bir liste vardı. Çevresini işçiler sardı. Anlaşılan başka ekipler de vardı. Çavuş, üç kişilik ekipler yaptı. Mustafa, Ahmet, Mehmet aynı ekipteydi. Elleri kürek aldılar. Akşama kadar toprak attılar, çevreyi düzenlediler. Akşam eve yorgun gittiler.

“Veysel dayım gelmedi mi?” diye sordu Ahmet.

Kısa süre sonra Veysel geldi, “Mehmet nerede, o niye gelmedi?” diye sordu.

Ahmet, “O, Hüsni dayımlarda kalacak.” diye cevap verdi.

Veysel, akşam yemek ve çaydan sonra madende nasıl zorluklar çektiğini anlatıyordu.

Ahmet “Dayı, evin de kira, nasıl geçiniyorsunuz?”

“Yazın gelince tarlaya gidiyoruz. Anamın emeklisi var, az çok yardımcı oluyor. Oğlum Uğur arada inşaata gidiyor. Zor da olsa geçinip gidiyoruz.”

“Emine yenge tarlada çalışmak zor mu? Parası iyi mi?” diye sordu Ahmet.

Emine, “Yok be ne iyi olacak. Hiç yoktan iyidir diye gidiyoruz. Ben iki kızım ve oğlum gidiyoruz. Yevmiye on ya da on iki lira alıyoruz. Asıl payı dayıbaşı alıyor. Götürdükleri her adam başı beş lira alıyorlar.”

Veysel, “Burada inşaat yevmiyeleri de düşük. İzmir’de ustalar otuz lira alıyor, burada yirmi lira. Havalar soğuyunca ara ara inşaat işi, az buçuk da mevsimlik iş oluyor. Kışın çoğunlukla evde oturuyoruz. Kıt kanaat geçiniyoruz.”

Ahmet, “Dayı, madende değişik renkli baretliler var. Neden değişik takıyorlar, unvana göre mi?”

“Evet,” dedi Veysel, “Sarılar düz ve yedek işçiler, maviler usta ve çavuş, yeşiller tesisat ve makine bakım, beyazlar ise mühendisler.”

Mustafa, “Abi, biz de bir yevmiye doğrulttuk.” dedi gülerek.

Veysel, “Hayır,” dedi, “Üç gün eğitim olduğu için para vermiyorlar.”

Ahmet, “Bugün çadırda çay içerken biri dedi ki, bu madende o kadar giren çıkan varmış ki...”

Mustafa, “Bak sen işverenin uyanıklığına, her işe gireni üç gün bedava çalıştırsalar, günde ortalama üç kişi olsa, senede bini aşkın kişi yapıyor. O kadar çok işçiyi yevmiye vermeden çalıştırıyorlar.”

Emine hemen söze karıştı, “Boş verin siz, kimseye karışmayın. Çavuşlara karşı gelmeyin. İşçilerle iyi geçinin. İşçilerin çoğu Çepni aşiretinden alevilerdir. Birbirlerine akraba diyorlar. İsim ya da amca, abi yok. Bize de akraba diyorlar. Sizi tanıdıktan sonra size de akraba diyeceklerdir. Hem koruyup kollarlar.”

Ertesi gün yine ellerinde küreklerle kömür tozu atıyorlardı. Çavuş geldi, Ahmet’e

“Sen gel benimle.”

Ahmet bir şey sormadan peşine gitti. Beş yüz metre aşağıda devlet madeni vardı. Demir direk yüklediler kamyonu. Ahmet, “Bunları neden buradan alıyoruz, şirket neden dışarıdan almıyor?”

Çavuş, “Burası daha önce ağaç direk kullanıyordu. Çok kaza olurdu. Devlet denetim yaptıktan sonra demir direk zorunluluğu getirdi, direkleri anlaşmalı olarak buradan alıyorlar.”

Üç gün yer üstünde çalıştılar. Ahmet Mehmet’e, “Abi, ben de seninle geleceğim akşam, Hüsnü dayıyla konuşacağım.” diyerek Mehmet’le gitti.

Akşam Hüsnü’nün yüzü gülüyordu. On beş adam bulmuştu. Onu yarın yer altına gıriyordu.

3

Sabah altı gibi uyandılar. İstasyon mahallesi asmalı kahvede servise bineceklerdi.

Hüsnü, “Hadi yeğenlerim, bismillah bismillah deyin. Allah Allah deyin.” diyerek tekrarlattırdı. Üç defa tekrarlayınca Mehmet, “Şu dayıya bak hele, sanki savaşa gidiyoruz.” diye söylendi.

Abisinin bu sözünden sonra Ahmet’in gülmekten uykusu kaçmıştı. Servisi beklerken Hüsnü’ye, “Dayı, bana cuma izin ver, İzmir’e gidip paramı alayım.” dedi.

Hüsnü, “Olmaz, gidemezsin.” diye cevap verdi ciddiyetle.

Ahmet, “Tamam bize borç para ver o zaman, sigaramız yok, iş elbisesi bul, ben öbür haftaya gitsem de olur. Bize kalacak yer şart. Size, Veysel dayımlara yük olmak istemiyorum.”

Hüsnü, "Tamam, seni cumartesi göndereyim." dedi mecburen.

Madene vardılar. Puantörün önündeki alanda yaklaşık beş yüz işçi hazırolda bekliyordu. Yavuz Bey dedikleri bir adam geldi. Çavuşlara iş veriyor: "Sen, on kişiyle üçüncü ayağa; sen, on beş kişiyle beşinci ayağa..."

Hızlı bir şekilde dağıldılar. Mehmet bir kez daha Hüsnü'ye "Dayı, bize yatacak yer ve baretimizi çizmemizi koyacak dolap ayarla. Soyunma odaların da yokmuş. Sen bir zahmet bulursun."

Yer altına girmiş, yirmi metre ilerlemişlerdi. İzmirli işçi ürkek bir şekilde sağa sola bakıyor, şaşkın şaşkın hareketler yapıyordu.

Mehmet, "Murat abi nereye bakıyorsun?"

"Şuraya bak, üstteki direkler nasıl da duruyor. Ya üstümüze düşerse?" Akşama kadar tavanda bir şeyleri gösterip durdu.

Üç gün boyunca demir direk taşımışlardı. Her yukarı çıktıklarında Ahmet'le abisi Hüsnü'yü görüyorlar, yatma yeri, iş elbiseleri koymak için dolap ayarlandı mı diye soruyorlardı. "Pazartesi" deyip geçiştiriyordu Hüsnü

onları.

Ahmet Cumartesi günü İzmir'e gidip işlerini hallettikten sonra geri gelmişti. Pazartesi madende Mehmet yanına geldi.

“Biliyor musun, ilk maaşımız içeride kalacakmış.”

Ahmet, “Nasıl yapacağız, bende biraz para var ama kırk gün sonraya yetmez.”

Mehmet, “Her gün yeni bir şey öğreniyoruz. Bakalım daha nelerle karşılaşacağız?”

O gün akşam Hüsnü yanlarına geldi. “Yatma yeri ayarladım. Yukarıda idare binasının arkasında... Sen, Murat, Mehmet kalacaksınız.”

Biraz sonra koğuş sorumlusu geldi. Selam verdi. “Şu çadırda yemek yedikten sonra koğuşlara gelin.” dedi gitti.

Yemek yedikten sonra koğuşlara çıktılar. İçeride biraz dolaştılar.

Mehmet, “Burada kalınmaz, battaniyeler leş gibi, banyolarda sıcak su yok, hadi bugün idare edelim yarın konuşuruz.”

Ahmet, “Ben burada kalmam, Veysel dayımlara gidecem.”

Mehmet, “Nasıl gitcen? Bu saatte servis

yok ki!”

“Kamyon gibi bir araç bulurum” dedi Ahmet ve şantiye çıkışına yürüyüp bir kamyoncuya rica etti.

Kamyoncu “Balıkesirli olduğunu, Soma’da kaldığını, beş yıldır Soma Termik Santrali’ne kömür taşıdığını” söyledi.

“Gelmen iyi oldu. Ben de sohbet edecek birini arıyordum. Kaç gün oldu burada çalışalı?”

“Bir hafta.” dedi Ahmet.

“Daha yenisin, buraya çok işçi girer, çıkar. Birçoğu köylü garibanlar. İş bulamadıkları için, daha doğrusu iş olmadığı için gelirler. Sen daha önce ne iş yaptın?”

“Tornacıydım. Çok iyi olmasa da yapıyordum.”

Şoför, “Nereden geldin?”

“İzmir’den”

“Ulan kardeşim başka iş bulamadın mı kömür ocağına geldin? Yanlış anlama, hiç mesleğin olmasa bile bir fabrikada çalışabilirsin. Bu iş ağır ve zor. Hem de tehlikeli. Ben buraya kaç defa ambulans geldiğini gördüm. En az haftada bir yaralanan oluyor, belki de

ölüyorlardır.”

Ahmet, “Benim dayım ekip başı, tehlikeli olsaydı söylerdi.”

“Kardeşim senin dayım taşeron. Onlar, yani taşeronlar işçilerin sırtından para kazanıyorlar. Niye sana gerçeği söylesin?”

Ahmet, “Kamyonculuk yapmak kazançlı ve kolay mı?”

Kamyoncu, “Yok be, pek sayılmaz. Yalnız kalıyorum. Hastalanınca sefer yapamadığım için param kesiliyor.”

Ahmet, “Nerelere gidiyorsun? Uzun yol var mı?”

Kamyoncu, “Yok, hep Soma’ya çalışıyorum. Şu görünen santral bacaları var ya, zehir kusuyor. Her on çocuktan beşi-altısı astım, solunum yolu hastası. Bak Soma’nın sisine, hep santralin dumanından. Kömür isi... Tepesinde lambalar olmasa santraller belli bile olmaz.”

Soma dört yolda ineceğini söyledi Ahmet. Vardıklarında Ahmet, “Teşekkürler, yolun açık olsun kaptan.” deyip Veysel dayısının evine yürüdü. Saat akşam dokuza geliyordu. Kapıyı Emine yengesi açtı. Emine, Ahmet’in

annesinin amcasının kızıydı. Veysel'le ikisi de amca çocuğuydu.

Emine Ahmet'i görür görmez, "Ben de sizi merak ettim, orada hangi koşullarda kalacaklar diye..."

Ahmet, "Yenge sorma, yemekleri doyurucu değil ve temiz ortamda verilmiyor. Koşullar pislik içinde. Üstelik sıcak su yok. Tuvaletler iğrenç. Ben orada kalamam. Abimle Murat kaldılar. Ben kaçır gibi ayrıldım."

"İyi yapmışsın. Yarın Hüsnü'yle konuşursunuz."

Ertesi gün Mehmet, "Ben de burada kalamam. Gerekirse işi bırakırım." deyince Ahmet abisine karşı çıktı,

"İş bırakmak da neymiş, ev tutalım. Akşam Emine yengeye söyleyelim ev bulsun."

Mustafa, "Bence iyi fikir. Daha rahat ederiz." dedi.

Akşama kadar demir taşıdılar.

Akşam Emine ev tutma konusunda, "Bekâra ev vermiyorlar. Yanınızda anne, abla ya da eş olması gerekiyor."

Ahmet, "Annemle konuşurum gelir." dedi.

Sabah madene vardıklarında Zonguldak madeninden emekli Keleş çavuş diye biri yanlarına geldi, "Beraber çalışacağız." dedikten sonra hep beraber aşağı indiler.

Keleş çavuş, "Yol kapanmış," diye seslendi, "Bırakın çantalarınızı, kazma küreklerle şurayı açın."

Ahmet, "Çavuş burası bu hale nasıl geldi, daha önce bu yol açık değil miydi?"

Çavuş, "Zamanla taban kabarıyor, tavan çöküyor ve böyle oluyor." derken işe giriştiler.

Bir insanın ancak sürünerek geçebileceği yolu açmak için diz çökerek çalıştılar.

Ahmet ter içinde birden abisine, "Bırak işi gidelim." dedi. Abisi anlamadı. Yanındaki Cemil diye genç bir işçi, "Şaka mı yapıyorsunuz?" dedi dalga geçerek. Mehmet şaşkın Ahmet'in gözlerine baktı.

Ahmet, "Çok yorucu ya bu maden, daha çalışacağımız yere gelmeden ter içinde kaldım. Şu Keleş çavuşu da hiç sevmedim. Bağırıp duruyor."

O gün akşama kadar demir taşıdılar. Keleş'le işçiler arasında tartışmalar oldu. Akşam mesai bitiminde İzmirli Murat işi bıra-

kacağını söyledi. Hüsnü parasını verdi. Sonra Mehmet'e, "Sen de gel bizde kal." dedi.

Ertesi gün Mehmet bir günlüğüne İzmir'e gitti. Ahmet, madenin girişinde, İstanbul'dan gelen Halil dayısıyla ve İzmir'den gelen Mirali dayısıyla karşılaştı. Hal hatır sordular.

Halil, "İş nasıl, yorucu mu?"

Ahmet, "Biraz yorucu, Hüsnü dayım ekibi kurunca baca olacak, bu kadar yorucu olmayacakmış."

Halil, "İşler iyi olursa köyden davarı, malı satacağım, çocukları da buraya getireceğim."

Mirali, "Beni de Hüsnü çavuş yapacak, yapmazsa çalışmam zaten."

İstanbul'dan gelen Ali isminde bir işçi daha vardı. O gün on beş işçi olmuşlardı. Ahmet başka bir ekiple gitti.

Çavuş yanlarına geldi. "Size demir taşıma işi vereceğim."

"İşi bitiren gidebilir mi?" diye sordu bir işçi.

Çavuş, "Ben mesuliyet kabul etmem. Yukarı çıkınca puantör tam karşıda. Erken çıkarsanız, sizi görüp yevmiyenizi kesebilir-

ler. Siz şimdi ikişer kişiden üç ekip olun. Ana bandın girişinde dokuz adet direk var. Onları altıncı ayağa taşıyın.”

Çavuş elindeki fenerle direkleri gösterdi. Balıkesirli Eyüp adında genç işçi Ahmet’e “Biz beraber çalışalım, işi erken bitirip yemeği de yukarıda yeriz.” dedi.

Her ekip üç direk taşıyacaktı. Direkler yüz on kilo ve doksan kiloydu. Taşıyacakları yer çok uzak olmasa da yol çok kötüydü. Bazı yerde eğilmeleri gerekiyordu. Direkleri omuzlarına alamıyorlardı. Bacaklarının arasında zıplatarak taşıyorlardı. Henüz bir direk taşımışlardı ki Ahmet’in lambasının aküsü bitti.

Ahmet, “Şimdi ne yapacağım ben?”

Eyüp, “Vinç altına gideceğiz, lambanı değiştireceğiz, geri geleceğiz.” İşı bıraktılar. Vinç altına yürürken konuşuyorlardı.

Eyüp, “Yukarıdan direkler, ağaçlar altına ne gelirse vinçle geliyor. Belli bir yerden sonra insan gücüyle bölümlere dağıtılıyor. Biz bu ağırlık işini orada yapıyoruz. Asıl bu işin ekibi var, adamlar direkleri tek başına omzuna alıp eğilerek bükülerek her yerden geçip gidiyorlar. Omuzları nasır tutmuş. Geçen,

ağırlığının biri omzunu çocuğuna ısırttığını ama hiçbir şey hissetmediğini söylüyordu. Bu lambalar da sıkıntılı, eski. Aküsüne baksana, kocaman! Çoğunun aküsü de çatlak. İçindeki asit midir nedir, sızdırıyor. İnsanın elbisesini eritip bel kısmında cildine zarar verip yara açıyor.”

Lambayı değiştirdikten sonra geri, direklerin yanına geldiler. Direkleri taşıdıktan sonra yukarı çıktılar. Dört-on iki vardiyası olduğu için saat dokuzda yukarıya çıktıklarında lambalarını söndürdüler. Birer birer soyunma odasının arkasına geçtiler. Arkadan dolanıp yan kapıdan içeri girdiler. Varil büyüklüğünde büyük bir soba yanıyordu. Yemeklerini yedikten sonra Ahmet ayağa kalktı, “Ben çadıra gidiyorum, orada çay içeceğim” dedi ve çadıra gitti. Çay içti. Bekledi. Mesai bitmesine yarım saat kala gidip lambayı teslim etti.

Servise bindi. Eve vardığında annesi ve Mehmet İzmir’den gelmişti.

Annesi, “İş ağırsa, yorucuysa, tehlikeliyse geri gidelim.” dedi.

Ahmet, “Ben çalışacağım. Ev tutmamız lazım. Senin de gelip burada bize bakman la-

zım.” dedi.

Annesi, “Tamam da İzmir ne olacak? Ben bir düşüneyim. Ablanla kardeşlerin var, onlar ne olacak?”

Ahmet, “Büyük abim onlara yakın oturuyor, göz kulak olur.”

Annesi, “Bakarız...” dedi.

Ertesi gün madene vardığında Hüsnü’yü görüp yanına gitti.

“Dayı, sen neden yer altına inip bize göz kulak olmuyorsun? Hani baca açacaktın, beraber çalışacaktık? Bak Selami’ye, ekibinin yanından hiç ayrılmıyor, adamlarını başka yere göndermiyor.”

Hüsnü, “Yeğen, biraz daha idare edin. Eleman eksliğimiz var. En az beş usta, beş yedek daha gerek.” dedi.

Üç gün sonra Ahmet, abisi, Mustafa ve üç yeni gelen işçiyle beraber çalışıyordu. Başlarında yine Keleş çavuş vardı. “Kömür bandının arkasına düşen kayaları temizleyin.” demişti. Mehmet kayaları temizlerken bandın ucunda çalışan işçiler bandın üstüne kocaman bir kaya atmışlardı. Kaya, Mehmet’in yanından geçerken onu duvara sıkıştırdı.

Mehmet canı acıyınca çığlık atar gibi bağırdı. Mustafa koştu, kreğin sapiyla kayayı öbür tarafa ittirdi. Ahmet abisini bandın arasından çıkardı.

Mehmet, “Hayvanlar, kr msnz?” diye bağırıyordu. Bir yandan da yanını tutmuş kıvranıyordu.

Ahmet sinirlendi, Keleş’e bağırdı. “Bizi burada alıştırıyorsun, yukarıda kömür atanları uyarmıyorsun!”

Kömür atan işçilerden biri hızlıca sanki kavga edecekmiş gibi yanlarına geldi, “Bira-der, ne bağırıyorsun?”

Ahmet kazmayı eline aldı, iş yapıyormuş gibi bekledi. Tartışma fazla büyümeden çevredeki işçiler engelledi.

Keleş, Mehmet’e, “Sen haksızsın, bağırıp ağırmana gerek yok! Burası maden ocağı, kaza da olur, ölüm de!” dedi azarlayarak.

Ahmet, avuşa, “nlemine almazsan bakkala giderken araba da çarpar.” dedi sertçe.

Keleş, “ Hadi işinize bakın.” dedi.

Akşam oldu. Ahmet eve varınca annesi aradı.

“Ev tutun, ben geleyim yanınızda kalayım.”

“Tamam.” dedi Ahmet.

Emine yengesine söyledi. Bir hafta sonra Veysellerin mahallesinde ev buldular. Ev oldukça büyüktü. İki oda bir salon. İki cephesi boş olduğundan güneş alabiliyordu. Annesi İzmir’den gelirken biraz ufak tefek eşya getirmişti. Evin büyüklüğüne göre eşya azdı.

Halil, “Biraz eşya almamız gerekiyor.” dedi.

Biraz sonra Veysel geldi.

Halil Veysel’e, “Bize eşya lazım, taksitle nereden alabiliriz?” diye sordu.

Veysel, “Benim taksitle alışveriş yaptığım mağazadan alırız, ben size kefil olurum.” dedi.

Halil, ablası, Veysel ve Emine çarşıya gittiler. İki çekyat, iki halı, bir tane soba alıp geldiler.

Eşyaları yerleştirdikten sonra çay içerken Ahmet Halil’e “Dayı, ev kirasını nasıl yaptınız?”

Halil, “Ev sahibi depozito istemedi, normal kirayı ödedik.” dedi.

Ahmet, Mehmet, dayısı Halil ve Mustafa aynı evde kalıyorlardı. Yirmi gün olmuştu işe başlayalı.

Yemek yerken Mustafa, “Abla, bu ekmekleri nereden aldın? Emine ablamın yaptığı ekmeklere benziyor.” dedi.

Annesi, “Şu sokağın başında, mahalle-nin kullanabileceği ekmek pişirme fırını yapmışlar. Mahalledeki kadınlar sırayla ekmek yapıyor. Çoğu zaman üç-dört kadın beraber yapıyorlar. Ben de biraz un aldım, beraber yaptık. Hem daha ucuz, hem sağlıklı hem de daha lezzetli.”

“Anne komşular nasıl, gelen giden var mı?” diye sordu Ahmet.

“Komşular çok iyi, ev sahibi ‘odun ihtiyacınız olursa bizim kömürlükten alabilirsiniz’ dedi.”

Halil, “Abla, odunları alırsak yukarı sen çıkarma biz çıkaralım, belini ağrıtırısın.” derken kapı çalındı.

Mustafa kapıyı açtı. Emine’yle Veysel geldiler. Emine gelir gelmez sofrayı toplamaya yardım etti. Sonra çay getirdiler.

Çay içerken Emine, “Abla sizin sokağın

başında kısa boylu kadın var ya beni çaya çağır-
dı, yarın birlikte gidelim mi? Tarlada birlik-
te çalışmıştık. Çok iyi kadındır.”

Veysel, “Kimi diyorsun?” diye sordu.

Emine, “Oğlu madende sakatlanan Ay-
fer abla var ya, onu diyorum.”

“Sakatlanma” sözü bir anda odaya yayıl-
dı. Bir an sessizlik oldu.

Emine, “Şu ablamın işi çok zor.” dedi.
Bir an herkes Emine’nin yüzüne baktılar.

Halil, “Neden?” dedi şaşkınlıkla.

“Neden olacak dört madenciye bakmak
kolay mı, evin işi, çayı, yemeği, sobası, ça-
maşırı... Dördüne birden işe götürmeleri için
yemek hazırlamak normal koşullarda sekiz
kişiye bakmaya bedel. Madencinin üstünü
başını yıkamak kolay mı? Çamaşır makinesi
yok, tüp küçük, vallahi helal olsun ablama.
Biz, iki kızımınla ben, bir madenciye bakıyoruz,
bazen söyleniyoruz bile.” diye cevapladı Emi-
ne nefes almadan.

Emine’yle Veysel’in atışması başlamıştı.

“Benim neyime söyleniyorsun?”

“Senin kendinden bahsetmedim ki ma-
denciye bakmak zordur dedim.”

Veysel Ahmet'e göz kırparak,

“Sen beni beğenmiyor musun?”

“Senden az çekmedim. Bazen içki içtin, bazen eve geç geldin. Kimse ne yaptığını, ne ettiğini bilmiyordu.”

“Nankör kadın, seninle düğünlerde az mı oynadık?”

Ahmet'in gülmekten ağzından burnundan çay aktı.

Geç saate kadar oturdular. Ahmet onları dinlerken sanki tiyatro izliyor gibi eğleniyordu. Emine'yle Veysel gidince Ahmet,

“Anne, Veysel dayımlar ne komikler, ne iyiler.” dedi gülerek.

4

Sabah yine maden sahasında işçiler askeri tip içtimada duruyorlardı. Hava soğuktu. Kimse elini cebine koyamıyordu. Sigara içemiyordu. Bazı işçiler vardiya amirleri ve mühendislere küfür ediyordu sessizce.

Mühendisin biri geldi. Ahmet ve köyden gelen Hasan ustaya “Siz yukarıda barut fişeklerinin bulunduğu sandıkları taşıyacaksınız. Şimdi şu adamı takip edin, sandıkları alıp üçüncü ayağa gelin, ben oradayım, çabuk olun.” deyip gitti.

Hasan usta ile Ahmet maden şantiyesinin yukarisından barut sandıklarını aldılar. Yirmi beş kilo ağırlığındaki sandıkları taşımak epey zordu. Kendi sırt çantalarında da su, çay ve yemek vardı. Yükleri ağırdı. Bir süre yürüdükten sonra maden girişine geldiler. Ahmet, beş dakikada bir “Hasan dayı otur, acelemiz

yok.” diyordu.

Hasan usta elli beş yaşındaydı. Erzurum Aşkale maden ocağından emekliydi. Köyde, yaz mevsiminde bazen çobanlık yapıyordu. Madende çalışması için Hüsnü aramış, “Burada yatacak yer, yemek, banyo, sıcak su her şey var.” deyince gelmiş. Şimdilik kız kardeşinde kalıyordu.

Yükleri iyice ağırlaşmıştı.

Hasan usta, “Hüsnü beni kandırdı. Söylediği hiçbir şey gerçek değil.” diye söylendi.

Üçüncü ayağa vardıklarında saat bayağı geçmişti. Mühendis geldi, bağırıp çağırdı, “Neredesiniz, iki saat geçmiş ben size daha iş verecem!”

Ahmet çok sert ve sinirli bir şekilde, “Madem bize iş vercen niye barut taşıyorsun. Düz işçileri gönderseydin. Hadi beni gönderdin, gencim diye, usta da değilim... Hasan ustayı niye gönderdin? Elli beş yaşında adam. Onu niye gönderiyorsun?”

Mühendis cebinden kâğıt kalem çıkardı, “İsmi ver, tutanak tutacağım.” Ahmet ismini söyledi.

Mühendis, “Şuradan gelberiyi alın eli-

nize, kömür çekin, çabuk olun. Konvor boş çalışmasın.”

Az ileri yürüdüler. Konveyör dereye benzer bir yerdi. İşçiler konvor derlerdi. Su yerine kömür akıyordu. Yere otuz metre oluklu, geniş demir döşenmişti. Oluğun ortasında uzunca bir zincir, zincire elli santimde bir palet takılmıştı. Elektrik motoruna bağlıydı, hiç durmadan çalışıyordu. Düz işçiler kömür çekiyorlardı. Arada bir bağıryorlardı, “Top var, siper alın!” diye. Bu sesi duyan herkes bir yana kaçıyordu. Yeni hazırlanan ayna dedikleri yerlere saklanıyorlardı. İki dakika sonra “Bom!” diye bir ses geliyordu. Ortalık toz duman oluyor, biri bağıryordu, “Kömür çek!” Elinde gelberi olanlar kömür çekiyordu. Ahmet elinde gelberiyle yukarıda sıkışmış kömür kayalarını çekiyor, art arda yuvarlanan kömürlerin önünden kaçarak paletle zincirin üstünden karşıya atlıyordu.

Çavuşun biri, “Dikkat et, ayağını konvora sıkıştırma, ayakları kopanlar oldu.” diye uyardı. Ahmet uyarıyı aldıktan sonra daha dikkatli çalıştı.

Akşam eve yine yorgun vardı. Ertesi gün

izinliydi. Evde dinlenirken kapı çalındı. Ev sahibi Musa ve eşi “hoş geldin”e gelmiştiler. Musa elli yaşlarında. Halil ve Veysel de geldiler. Konu eskilerden ve köyden açılmıştı.

Musa, “Ben on iki Eylül döneminde askerlik yaptım. O zaman bizim gençleri gözleri kapalı getirip işkence yapıyorlardı. Biz erleri işkence olan yere koymuyorlardı. Zaten askerlerin arasında sağ sol ayrımı da başlamıştı.”

Halil, “Ben o zaman on iki yaşlarındaydım. Erzurum Aşkale madeninde direniş giden işçiler karar almışlar, yer altından çıkmayacaklardı. Jandarma çıkışları tutmuş, dışarıdan yemek getiren aileleri bırakmıyordu. Ben ekmeğe götürmüştüm bunun babasına.” Ahmet’i göstererek, “Enişteme yani... Jandarma beni kovaladı. Üçüncü günün sonunda çıkmışlardı. Jandarma hepsini toplamış, savcılık ifade almış bırakmıştı. Daha sonra eniştem ve amcalar üç ay kadar hapis yatmışlardı.” Çay içerken herkes eskilerden bahsediyordu. Ahmet sadece dinliyordu.

Akşam oldu. Annesi, “Yarın madenden biraz odun getirin.” dedi.

Ertesi gün, bazı günler olduğu gibi Ahmet, madenden çıkar çıkmaz şantiyenin çevresinden çuvala tahta parçası topluyordu. Ta ki mühendisin biri gelip, “Odun toplama artık, yasak!” diyene kadar.

Annesi hariç dördü de sigara içiyordu. Paraları bitmişti. Ayın beşi geçmiş ama ilk aylıkları içeride kaldığı için para alamamıştı. Bu yüzden sağdan soldan borç para alıyordu. Geleli yirmi beş gün olmuştu.

Ahmet, Mehmet, Mustafa dayısı bir arada çalışıyorlardı. Çavuş demir taşıma işi vermişti. Mehmet terlemiş, tişörtünü değiştiriyordu. Mühendisin biri Mehmet'i öyle görünce, “Lan ne yapıyorsun, sen salak mısın?” diye bağırdı.

Mehmet baretini giydi, “Ne bağırıyor-sun? Kime salak, lan diyorsun?” Mehmet elinde gelberi ile mühendisin üzerine yürüdü.

Ahmet, “Dayı, tut şu deliyi!” Mustafa hızlı davrandı. Mehmet'in elinden gelberiyi aldı. Çavuş da araya girdi.

Mustafa mühendise, “Kusura bakma şefim.” dedi, mühendis gitti.

Çavuş, “Sen haksızsın Mehmet.” dedi

mühendis gidince.

Mehmet, “Ne haksızı çavuş, terlemiş üstümü değiştiriyordum. Yedek tişörtümü giyiyordum.”

“Baretini çıkarınca kafandan lambanı da çıkarmış oluyorsun, ani bir şey olunca nasıl kaçacaksın?”

Biraz sonra yemek yediler. Sekiz on kişi geniş bir alanda, sefer taslarından yemeklerini çıkarmışlardı. Yemeklerinde genelde haşlanmış patates, yumurta, zeytin, peynir ya da kızartma oluyordu.

Biri dedi ki, “ Ya bu lambalardan asit dökülüyor. Benim belimin kemer kısmı yara oldu.”

İşçilerin çoğu sırayla, “Benim de, benim de...” dediler.

Başka bir işçi, “Benim de omuzum yara oldu.”

Ahmet, “Benim de oldu.” O gün de öyle geçmişti.

Ertesi gün yer altına varmışlardı. Ahmet yere bastığı anda bir acı hissetti. Ayağını kaldırmak istedi, canı daha çok acıyordu. Uzun saçlı, genç bir usta, “Ne oldu?” diye koştu ya-

nına.

Ahmet, “Ayağıma çivi battı.”

Ahmet'i yavaşça oturttu. Bir eliyle tah-tayı, Ahmet'in ayağı acımasın diye yavaşça ayak tabanının yönüne göre çeviriyordu. Tah-tayı çekti, çıkardı. Kafasını eğerek, lambanın ışığıyla çiviye baktı, “pek paslı değil, biraz döv-velim, azıcık kanasın, sonra yukarı çık, seni hastaneye götürsünler.”

Ahmet yavaş yavaş yer üstüne çıktı. Pu-antörün önüne geldiğinde puantör ofisinden biri dışarı çıktı. “Hayırdır?”

“Ayağıma çivi battı. Hastaneye gitmem söylendi.”

“Geçmiş olsun, gel benimle.”

Yan taraftaki konteynıra girdiler. Var-diya sorumlusu temiz iş elbisesiyle masanın başında oturmuş, masanın üstüne beyaz ba-retini koymuş çay içiyordu. “Ne oldu?” diye sordu.

Ahmet, “İş kazası geçirdim şefim.” dedi.

Adam Ahmet'i baştan aşağı süzdü. Ah-met, “Bu adam, benim kesilmiş ya da par-çalanmış bir yerimi arıyor...” diye düşündü. Sonra ayağını göstererek, “Çivi battı.” dedi.

Şef, küçümser bir havayla, “Bu da kaza mı? Ben burada kafası kopanları gördüm. Çivi batsa ne olur? Otur şöyle, seni hastaneye gönderelim.” dedi memnuniyetsizce.

Biraz sonra arabaya bindiler, hastaneye vardılar. Şoför Ahmet’in kolundan tutup sedyeye oturttu. Evrakları yaptı. Tetanos iğnesi vurulduktan ve pansumandan sonra Ahmet’i eve getirdi.

Şoför, “Kaçınıcı katta oturuyorsun, çıkabilecen mi?” diye sordu.

Ahmet, “İkinci katta ama çıkarım ben çok sağ ol, hadi iyi akşamlar.”

Sekerek eve çıktı.

Annesi kapıyı açıp Ahmet’i karşısında görünce korktu. “Vıy, ne oldu, niye erken geldin, birine bir şey mi oldu?”

Soma’da ortalama her üç evden birinde bir madenci vardı. Soma’nın genelinde birçok maden ocağı vardı. Çevrede sık sık iş kazaları duyuluyordu. O yüzden annesi korkmuştu.

Ahmet, “Bir şey yok anne, ayağıma çivi batmıştı. Hastaneden geliyorum, iğne vurduklar.”

Akşam, Halil sinirli sinirli geldi.

Ahmet, "Dayı, ne oldu?"

Halil, "Ekip olarak çalışmıyoruz. Bugün çavuş bana iş verdi, yapamayınca bağırdı çağırdı. Hep Hüsnü abimin yüzünden. Beni usta yazdırdı, sahip de çıkmıyor."

Ertesi gün Halil yine anlatıyordu, "Yanıma bir yedek işçi verdiler, usta gibi çalışıyordu, o bana yedeklik yapacağına ben ona yedeklik yaptım."

Mehmet, "Dayı, böyle nereye kadar götürecen, usta olmadığın anlaşılırsa ne yapabiliriz?"

"Ne bileyim ben! Hep şu Hüsnü abimin yüzünden. O baca olsaydı, beraber çalışırdık, diğer ustalar bana yardımcı olurdu. Köyde davarı malı satıp çocukları buraya getirmeyi düşünüyordum, şimdilik erteledim. Üç-beş ay geçsin, sonra bakarız."

Elli gün olmuştu. Yirmi yevmiyeleri içerde kalmış, bir sonraki maaşlarını almışlardı. İşe yeni girenler birbirlerine soruyordu, "Kaç para aldın?" Mustafa, "Dört yüz lira aldım." diyordu gülerek ama çok kızmıştı. Beklediğinden az almıştı. Ahmet, altı yüz yirmi, Mehmet, dört yüz yirmi, Halil ise yedi yüz on

lira almıştı.

Halil, Ahmet'e, "Ben senden çok almamışım. Aramızda doksan lira var. Yer altında benim sorumluluğum daha çok, gideceğim kendimi yedek yazdıracağım" dedi söylenerek.

Mehmet, "Ben dört yüz liraya çalışmam. Beni yedek yapmazlarsa işi bırakacağım."

Ahmet, "Hüsnü ile konuşalım. İş bırakmak olmaz, ev tuttuk, anneyi getirdik."

Mustafa, "Hem parası az hem de iş ağır ve tehlikeli."

Ertesi gün çavuş, Ahmet'le dayısı Halil'i ayak dedikleri yerde söküme işine verdi. Halil söküm yapmayı bilmiyor, sağa sola dönüyordu. Bir demir direk bile sökmemişti.

Çavuş yanlarından geçerken, "Daha başlamadınız mı?" diye bakındı.

"Çalışıyoruz!" diye cevap verdi Halil.

Yarım saat sonra çavuş yine sorduğunda Halil, yan tarafta sökülmüş direkleri gösterdi. Çavuş kızarak, "Yalan söyleme, onları önceki vardiyadan sökmüşlerdi." diyerek uzaklaştı. Vardiya bitene kadar diğer usta ve yedeklerin yardımıyla beş tane direk söktüler.

Çavuş yanlarından geçerken Ahmet'in

sırtına elini dokundurdu, gezdirdi. Ahmet “Ne yapıyorsun?” diye çavuşun yüzüne baktı.

Çavuş, “Hiç çalışmamışsın, terlememişsin bile...” dedi sorgulayarak.

Ahmet, “Ne kadar tuz ya da su tükettiğimi bilmeden böyle tespit yapamazsın. Bana bir daha dokunma!” diyerek çavuşu tersledi. Çavuş gittikten sonra, “Sizin işinizi de sizi de...” diye söylendi. Halil, “Boş ver, hadi yavaş yavaş gidelim.” dedi, toplandılar.

Ertesi gün Halil’in yanına işe yeni başlayan bir işçi vermişler, biraz fazla alırım diye kendini yedek yazdırmış.

Çavuş, Halil’e, “Yeni gelen yedekle beraber şurayı delip dinamit koy, patlat. Alanı açtıktan sonra direkleri dik.” deyip gitmiş.

Halil bakmış, yeni yedek etrafına korkarak bakıyor, her top patladığında korkuyor. Çavuş gelip gidip iş soruyor. Halil, koşturmak için, “top var” dediklerinde yedeğe en yakın yerde siper aldırılmış. Top yakından daha şiddetli duyulduğundan yedek yerinden sıçırıyor. Sonunda yedek elindeki gelberiyi atmış, “Ben böyle işin de, beni buraya getirenin de...” diye söylenerek kaçmış gitmiş.

Halil çavuşun yanına gitmiş, “Çavuşum, yedek kaçtı. Ben şimdi tek başıma ne yapacağım?”

Çavuş, “Şurada gelberiyle kömür çek.”

Halil evde gülerek anlatıyordu.

Ahmet yedek olduğu için ustaların yanında çalışıyordu. Her gün farklı bir ustayla çalışıyor, yeni kişiyle tanışıyordu. Bir gün İsmet diye bir ustayla yer altına iniyorlardı. İsmet usta, “Depoya git, zincir, kürek, balyoz, kazma al, ismini yazdır. Akşama geri götürürsün. Kaybedersen parasını senden keserler.”

“Tamam, usta.” deyip depoya gitti. Hepsini omuzuna aldı. Yükü ağır olduğu için geç kaldı. İsmet usta bir şey demedi. Daha önce de birkaç defa beraber çalışmışlardı. Ahmet’in Erzincanlı ve Alevi olduğunu bildiği için “akraba” derdi.

Yemeğe oturdular, “Sizin ekipte Ali diye biri var ya, geçen bizim gençlerle tartışmış.” dedi İsmet.

Ahmet, “Neden ki? Ali iyi biri, kimseye karışmaz.”

“Erzincanlı olduğu için ‘sen Dersimlisin, başımızın üstünde yerin var’ demişler. Ali de

'Ben Dersimli değilim, Dersimlileri de sevmiyorum.' demiş. Gençler, 'Sen kendini inkâr edersen biz ne yapalım? Önce sen kendini bilmelisin, geçmişini unutmamalısın, otuz sekiz soykırımını nasıl kabulleneceksin?' gibi şeyler söylemişler. Ama çok kızmışlar. Bir daha aynı yerde çalışıp bu konuda tartışma çıkarsa, Ali'yi döverler."

O gün Ahmet her zamanki gibi yorulmuştu. Ama İsmet ustanın iyi davranışı ve bol sohbeti olduğu için pek hissetmemişti.

Vardiya saati dolunca Ahmet ile dayısı yukarı çıktılar. Hüsnü onları bekliyordu.

Ahmet'e, "Yeğenim, yukarıdaki maden atölyesine tornacı arıyorlarmış. 'Benim torna tesviye bölümünde kalfalık belgem var' diyordun. Yarın yanında getir, ikimiz gidelim de senin için konuşalım. Belki seni oraya alırlar." diye anlattı.

Ahmet, "Dayı, şimdi gitsek, konuşsak? Servislerin kalkmasına daha yarım saat var. Eğer adamla görüşmemiz iyi giderse yarın belgeyi getiririm." derken Veysel içeriye girdi.

Veysel, "Ben atölyenin sorumlusu Hüseyin'i tanıyorum. Ben de geleyim." dedi.

Ahmet, Hüsnü, Veysel ve Halil atölyeye gittiler.

Hüseyin Veysel'i görünce buyur etti.

Veysel, "Şefim, bu benim yeğenim Ahmet. Torna tesviye bölümünü okumuş. Buraya da eleman lazımmiş. Sen de istersen gelsin burada çalışsın. Hem yeraltından kurtulmuş olur."

Hüseyin, "Evet, biz teknik lise bitirmiş torna tesviyeci arıyoruz." derken Ahmet söze girdi.

"Ben teknik lise bitirmedim, çıraklığı bitirdim. Teknik resim okuyabiliyorum. Biraz pratiğim de var."

Usta, "Üç gün sonra gel, bir deneyelim, pratiğini beğenirsek bir yolunu buluruz." dedi.

Kolay gelsin, deyip ayrıldılar.

Aşağı inerken Ahmet, "Dayı, bu adam 'bir yolunu buluruz' derken ne kastetti?"

Halil, "Ne diyecek, rüşvet istedi."

Veysel, "Sen bunları düşünme, üç gün sonra git, denesinler. Eğer yaparsan biz yine konuşuruz. Seni aldırırız." dedi.

5

Üç gün sonra maden sahasının alanında yine askeri içtima gibi işçiler sıraya dizilmişti.

Vardiya amiri Nuri Bey Halil'e, "Sen usta değilmişsin, git unvanını değiştir." diye çıkıştı.

İşçiler kendi aralarında fısıldaşarak nerede, ne zaman, kiminle çalıştıklarını konuşuyorlardı. Konuşmalar soyunma odalarında başlar, içtima alanında devam ederdi. Çavuşları "İyidir, anlayışlıdır.", "Çok bağıyor." ya da "İnsanı zamanla yarıştırıyor." diye birbirlerine anlatırlardı.

Ahmet kalfalık belgesini yanında getirmişti. İçtimadan sonra Hüsnü'nün yanına gitti. Mustafa ile Mehmet de oradaydı, yanlarında çavuş vardı.

Ahmet, “Dayı, ben atölyeye gidecem.” dedi. Hüsnü, “Tamam, ben şeflere söyledim. Görüşmen bitince Mustafa’nın yanına inersin.” Ahmet, “Tamam.” dedi.

Mustafa, “Senin bu cehennemden kurtulmak için bir şansın var, iyi değerlendir.” dedi.

Ahmet atölyeye çıktı. Hüseyin şef yoktu. Genç bir işçi freze makinasına işlemek için bir metal parça bağlıyordu. Ahmet, “Kolay gelsin, Hüseyin usta ne zaman gelir?” dedi.

Genç işçi, “Sağ ol abi, birazdan gelir.” dedi.

Ahmet genç işçinin yaptığı işe bakıyordu. Yanına yaklaştı. İşçi metal parçayı bağlarken zorlanıyordu. Ahmet, “İsmin ne senin?” diye sordu. İşçi, “Uğur, abi.” dedi. Ahmet, “İzin verirsen yardım edeyim.” dedi. Uğur, “Olur abi.”

Ahmet metal parçayı freze önce gevşek bağladı. Yan taraftan gönyeyi alıp metal parçayı gönyeye getirdikten sonra metali iyice sıktı. Frezenin bıçağını da bağladıktan sonra Uğur’a, “Ben ölçü ayarlarını bilmiyorum.” dedi. Uğur, “Ben de bilmiyorum. Birazdan Hüseyin usta gelir, yaparız.” dedi.

Ahmet, "Sen yeni mi başladın işe?"

Uğur, "Evet, teknik lise mezunuyum. Frezeci olarak başladım. Pratikte çok iyi değilim. Hüseyin usta benim akrabam. Sağ olsun yardımcı oldu, işe girdim."

Ahmet, "Ben de iş görüşmesine geldim. Tornacıyım, bugün denemeye geldim."

Uğur, "Çay içer misin abi?" diye sordu, köşedeki çay termosundan iki çay getirdi. Çaylarını içerken Uğur, "Dün iki tornacı başka saatlerde görüşmeye geldi. Sanırım birini işe aldılar."

Yarım saat sonra Hüseyin usta geldi. Ahmet'i görünce, "Hoş geldin, sana bir numune verecem, aynısını yapmanı isteyeceğim." Beş dakika sonra öyle bir numune getirdi ki, Ahmet görünce şaşırıldı. Yapılması zordu ama Ahmet yapmak için uğraşıyordu. Ustaya birkaç soru sorunca, Usta, "Kardeşim, sen bu işte iyi değilsin. Kendini biraz geliştirmen gerek." dedi.

Ahmet, "Usta, kendimi geliştirmem için müsaade et, burada çalışayım."

Usta, "Dün bir tornacıyla anlaştık." dedi.

Ahmet, "Senin verdiğin parçayı zaten

her usta yapamaz. Böyle parçalarda teknik resim olmazsa yapılması uzun sürer, ayrıca hatalı olur.”

Usta, “Bize teknik lise mezunu lazım.” deyince Ahmet sinirlendi.

Sinirini belli etmemek için atölyenin girişindeki lavaboya gitti. Ellerini yıkadıktan sonra içeri geldi. Duvardaki çiviye asılı montunu aldı. “Kolay gelsin.” diyerek hızlıca çıktı.

Madene yürürken söyleniyordu, “İt oğlu it! Kendi akrabasını almış. Adam gönye kullanmasını bile bilmiyor. Bana kalkmış ‘yok sen meslek lisesi mezunu değilsin’ diyor. Rüşvetçi şerefsiz. Rüşveti peşin verseydim aynısını söylemezdi.”

Hızlıca yürüyerek madene, Mustafa’nın yanına indi.

Ahmet o gün Mustafa ile beraber çalışıyordu. Kama dedikleri tahta parçası taşıyorlar, vinç altında kamaları bağlayıp çekerek dördüncü ayağa götürüyorlardı. Mustafa önce gitmiş, Ahmet arkadan yavaş yavaş gidiyordu. Ayağa vardığında Mustafa sırtında birini taşıyordu. Adamın yüzünde kan çekilmiş, adam acısından dişini sıkıyordu.

“Ne oldu dayı, ne oldu?” diye koştu Ahmet.

Mustafa, “Adamın ayağı...” dedi gerisini söyleyemeden önlerinden çekip gittiler.

Biraz ilerde dördüncü ayağa yürüdü. Konvor durdurulmuş, üç beş kişi bir şey arıyordu.

Ustanın biri, “Gel sen de ara.” diye çağırırdı Ahmet’i.

Ahmet, “Ne arıyoruz ki?”

Usta, “Arkadaşın parmağını arıyoruz. Konvora sıkışmış, ayak parmağı kopmuş.”

Ahmet iki dakika sonra oradan ayrıldı. Az ileride bir yere oturdu. Üzgün, sinirli ve ağlamaklıydı. Lambasını söndürdü, kimsenin onu görmesini istemiyordu. Bir saat geçmişti. Biri geçerken saati sordu.

Adam, “Yirmi bir otuz,” diye cevap verdi, sonra, “Hayırdır, burada böyle neden oturuyorsun, bir şey mi oldu?” diye yaklaştı.

Ahmet, “Biraz önce kaza oldu. Adamın ayak parmağı koptu.”

Ahmet ışığı yakmıştı.

Adam, “Bak oğlum, yanlış anlama, ben Zonguldak işçisiyim. Ne kazalar gördüm. Kaç

defa ölümün eşiğinden döndüm. Ama öldürmeyen Allah öldürmüyor.”

Ahmet, “Anladım abi ben seni, biraz önce yerde bir insanın parmağını arıyordum. Yerde kanları takip etmek istedim. Bir insan olarak kendimi kötü hissettim. Kimi suçlayayım sence, kim suçlu, çalışan mı, çalıştıran mı, yoksa bizi burada çalışmaya mecbur bırakan mı?”

Adam gittikten sonra Ahmet işinin başına döndü, kendi kendine, “Belki de suçlu benim. İzmir’den niye geldim ki, işi niye bıraktım ki, ama bırakmasam parası az, yolu uzak. Üstelik patron aşağılayıcı konuşuyor, küfrediyordu. Kim lan suçlu?” dedi kendi kendine.

Gece saat on iki oldu. Ahmet eve vardı, yemek dahi yemeden uyudu.

Ahmet’i yine kama taşıma işine verdiler. Yanında Mehmet ve Ali vardı. Tahtaları iple bağlayıp çekerek ayaklara götürüyorlardı. Tahtaları toplarken yukarıdan birileri bağıyordu, “Çekilin, çekilin!” Ahmetler “Bir dakika, çekileceğiz.” diyorlardı. Ama yukarıdakiler kendi seslerinden duymuyorlardı. Ali el kol işareti yaptı. Birden yukarıdan beş ya da

altı kişi tahta sopalarla indi. Ahmet ne olduğunu anlamadan biri itekledi, diğeri vurmaya çalıştı ama sopa sıyrıldı. Ahmet yere düştü. Lambası başından fırladı. Ali'ye vurduklarını gördü. Abisine baktı, kenarda olduğu için ona dokunmadılar. Ali'nin kafası kanamış, yerde yatıyordu.

Mehmet, "Şerefsizler!" diye bağırdı. Ali'yi kaldırıp, kollarına girip yer üstüne çıkarmak için yürüdüler. Saldıranlar vinç altında bekliyordu.

Yanlarından geçerken Ahmet, "Ayıp değil mi bu yaptığınız, delikanlılığa sığar mı?" diye çıkıştı.

Onlardan biri, "Çekil dedik, çekilmediniz. Demir direkleri aşağı kaydırıyorduk, çekilmenizi ondan istedik. Ama bu..." Ali'yi göstererek, "El kol hareketi yaptı."

Ali'nin kafasından, ağzından kan geliyordu. Ali zor da olsa cevap verdi. "Ben 'durun çekilecez' dedim. Kendi sesinizden bizi duymadığınız için ben de elimle işaret yaptım."

Mehmet, "Sizden şikâyetçi olacağız, işten atacaklar, kafa göz kırmak nedir göreceksiniz!" derken yukarı çıktılar.

Şirketin arabasıyla Ali'yi hastaneye götürdüler. Mehmet Ali'yle gitti. Ahmet ise eve gitti. Evde kimse yoktu. Veysel'in evinde olcaklarını düşünerek Veysellere doğru yürüdü. Ev oldukça kalabalıktı. Halil ve Mustafa'nın vardiyası sekiz dört olduğundan onlar da oradaydılar.

Halil, "Sen gece vardiyasında değil misin, bu saatte ne işin var burada?" diye çıkıştı.

Ahmet, "Kavga ettik, Ali'yi hastaneye götürdüler."

Mustafa, "Peki ya Mehmet nerede?"

Ahmet, "O iyi, birazdan gelir."

Veysel, "Peki ama neden oldu?"

Ahmet olanı biteni olduğu gibi anlattı.

Veysel, "Ali geçen işçilerle tartışmış, Dersimlileri sevmiyorum, falan demiş. Onun için dövmüş olabilirler."

Ahmet, "Sanmam," dedi. "Olay kişiseldi ve aniden gelişti."

Halil, Veysel'e döndü, "O günkü tartışmayı ben de duydum, o yüzden olabilir mi?" diye sordu.

Veysel, "Olabilir. Aleviler yıllarca ayırım-

cılığa uğradı. Geçmişte katliamlar gördü. O yüzden Alevilerde yılların öfkesi var. Bu öfkeler de bazen bireysel tepkilere neden olabiliyor. Ben yarın soruşturur, öğrenirim. Tanıdıklar çok. Çetni Alevileri beni severler. Olay daha büyümesin. Ayıptır.” dedi.

Biraz sohbet ettikten sonra çay içip kalktılar. Eve vardıktan yarım saat sonra Mehmet ile Ali beraber geldiler. Ali'nin kafasını sarmışlardı. Sekiz dikiş atıldığını söylediler. Ali çekingen davranıyordu.

Ahmet'in annesi üç dört defa “Oğlum çekinme, yabancı değiliz.” dedi.

Ali her seferinde, “Sağ ol, abla” diyordu. Sonra Ahmet'le Mehmet'e bakıp, “Ben işi bırakacağım, yarın çıkışımı verip İstanbul'a gideceğim.” dedi.

Ahmet, “Neden?” diye sordu.

Ali, “Burada kalırsam bunlarla yine kavga ederim.” derken, Mustafa araya girdi,

“Veysel abim Hüsnü abimi aradı. Yarın Nuri Bey'le konuşacaklar. Şikâyetçi olursan kavgayı çıkarıp sana vurana işten atarlar.”

Mehmet, “Hüsnü dayım hastaneye geldi, bizle konuştu. Doktorla da görüştü. Doktor,

'hastanede kalmasına gerek yok' deyince buraya getirdik."

Annesi, "İyi yaptınız, evde dinlenmek başka olur." dedi. Ali yemek yedikten sonra uyudular.

Ertesi gün mühendisler odasının önüne beş kişiyi dizdiler.

Nuri Bey, "İlk kavgayı çıkartanı tespit etmek için sırayla bakacaksınız, sizin gösterdiğiniz kişiyi işten kovacağız." dedi.

İlk Ahmet baktı camdan işçilere. Dışarı-sı çok soğuktu. Nuri Bey bakıyor diye işçiler elini cebine koyamıyorlardı. Büzüşmüşüdüler. Ahmet işçileri öyle görünce acıdı. Sonra Nihat beye, "Şefim ben emin olamadım. Yanlış kişiyi gösterip de ekmeğinden etmeyelim." dedi.

Mehmet ve Ali aynı kişiyi gösterdiler. O kişi daha önce yine kavga ettiği için işten çıkarıldı.

Ahmet yine ayakta kırk yaşlarında bir ustayla çalışıyordu. Usta konuşkan, yardım-sever biriydi. Usta, "Benim çantamı da al. Şuradaki direklerin üstünde yeraltı soframızı aç, orada çok toz ve gürültü yok." deyince Ahmet çantaları alıp sofrayı kurdu.

Yemek yerken Ahmet sordu, “Ayak ne demek, baca ne demek?”

Usta, “Bacada düz ilerlersin, düz gider-sin. Ayakta ise bu vardiyada diktiğin direkleri sonraki vardiyada sökersin. Üç metre bu tara-
rafa koyarsın, yer altını boşaltırsın.”

Ahmet, “Hangisinde daha çok kömür çı-
karılıyor?”

Usta, “Ayakta tabii ki de.”

Ahmet, “Hangisi daha tehlikeli, daha
çok kaza oluyor?”

Usta, “Yer altının kendisi zaten tehlikeli
ama ufak kazalar ayakta daha çok oluyor. Ba-
cada göçük olursa kurtulma şansın az. Arka
tarafının çöktüğünü düşün, orada kalırsın.
Çok hızlı kurtarılırsan belki yaşarsın, yoksa
göçüğün altında kalmasan bile oksijensizlik-
ten ölürsün. Ayaktaysa söküm yaparken, kö-
mür çekerken, konvorun üzerinden atlarken,
top patlarken vb. çok kaza olabilir.”

“Benim geçen ayağıma çivi batmıştı. İş
kazası diye yukarı çıktım, mühendis, ‘bu da
kaza mı’ diye tebessüm etti.”

Usta gülerek, “Onlar öyle kazalar görü-
yorlar ki, çivi batmış, parmağı sıkışmış, aya-

ğına taş gelmiş çok sıradan geliyor onlara. Hatta çalışanlara bile bunlar sıradan geliyor.”

Yemek molası bitmişti. Zaten belli bir saati de yoktu, yemeği yiyen kalkıyordu.

Usta, “Sendikaya üye oldun mu?” diye sordu.

Ahmet, “Hayır.”

“İzinli olduğun gün sendikaya git üye ol.”

Ahmet, “Tamam.” dedi. Sendikanın ismini ve adresini aldı.

Yer üstüne çıktığında yine Hüsnü ve Veysel’le karşılaştı, selamlaştılar.

Hüsnü, “Ali işi bıraktı. Ben o kadar söyledim ‘bırakma’ dedim, dinlemedi.

Ahmet, “ Veysel dayı, Ali’yi siyasi tartışmadan dolayı mı dövmüşler? Sen araştıracaktın, öğrenebildin mi?”

Veysel, “Ben kavga eden, işten çıkarılanın abisini tanıyorum. Kendisine sordum. O günkü tartışmayla alakası yokmuş. O tartışmada kavgayı başlatan, Ali’ye vuran yokmuş.” dedi.

Hüsnü, “Kavga eden daha önce de kavga etmiş, uyarılmış ama yine de durmamış. İşin-

den ekmeğinden oldu. Onun yüzünden Ali de ekmeğinden oldu.” dedi.

Akşam yemek yerken Ahmet, “Sendikaya üye olalım.” dedi.

Mehmet, “Ben olmayacağım. Hüsnü beni yedek yapmazsa bu parayla çalışmam, işi bırakırım.”

Mustafa, “ Ben de olmayacağım. Her gün iş kazası oluyor burada. Ya sakat kalacağız ya da öleceğiz. Hüsnü abim baca olmayıp bizi ekip olarak bir arada çalıştırmazsa, başımızda da durmazsa işi bırakırım.”

Halil kızarak, “Beni İstanbul’dan neden çağırdınız, oradaki işimi bıraktım geldim. İyi ki size güvenip köyde davarımı, malımı tırpanımı, tırmığımı satmadım.”

Ahmet, “Sendikaya üye olmak gerekiyor, senin hakkını savunur sendika.”

Mustafa, “Neye karşılık?”

Halil, “Bir yevmiyeni almaya karşılık.”

Mustafa, “Çok mu para alıyoruz. Dört yüz liranın bir yevmiyesi de ona kesilirse asgari ücret almış oluruz. Onu da birçok yerde alırız zaten. Tehlikeli, ağır iş niye yapayım?”

Ahmet’le Halil izinli oldukları gün çarşı-

ya yürüyüp, sendikaya gittiler. Binanın üçüncü katına çıkıp kapıyı çaldılar. Az sonra kapıyı açan biri “Buyurun!” dedi içeri geçtiler. Bir kadın, iki erkek içeride oturuyorlardı.

Halil, “Biz maden işçisiyiz, üye olmaya geldik.” dedi.

İçeride oturanlardan biri kalktı, tokalaşarak “Hoş geldiniz, buyurun oturun.” dedi. Ahmet’le Halil oturdular. Sekreter kadın iki tane evrak getirdi. “Şunları okuyup imzalayın.” dedi. Ahmet bir göz attı, imzalayıp dayısını bekledi. Halil imzaladıktan sonra kadına kâğıtları verip ayağa kalktı “Kolay gelsin.” deyip çıkışa yöneldi. Sekreter evrakların fotokopisini verdi. “İyi günler!” deyip çıktılar.

Dışarı çıktıklarında Ahmet duraksayarak, “Dayı, bunlar bize hiç bilgi vermediler.” dedi.

Halil, “Kâğıtta yazıyordu, oku dediler, okumadın mı? Okumadıysan niye imzaladın?” diye çıkıştı.

Ahmet “Boş ver” der gibi elini salladı. Sonra, “Dayı, hava çok güzel şu ilerideki çay bahçesinde çay içelim mi?” dedi ve çay bahçesine yürüyüp oturdular.

Halil İstanbul'da çalıştığı inşaattan bahsediyordu. Ahmet sağda solda ailelerin onlara baktığını fark etti. "Dayı," dedi, "Bunlar bize niye bakıyorlar? Yüzümde kömür izi mi var?"

Halil, "Sabah yüzünü yıkamamışsın herhalde yüzünde siyahlık var."

Ahmet, "Sahi mi söylüyorsun?" diye yüzünü eliyle silmeye başlayınca Halil güldü. Ahmet de şaka olduğunu anlayınca gülmeye başladı. Garson geldi, çay istediler.

Garson, "Burası aile yeri yan tarafa geçebilir misiniz, çayları oraya getireyim?" dedi.

Ahmet garsona, "Neden ailelerle diğerlerini ayrı yerlere oturtuyorsunuz?" diye sordu.

Garson, "Bilmem abi, ama burada hep böyle. Dolmuşta, otobüste kadınlar erkeğin yanına oturmaz. Erkekler de kadınların yanına oturamaz. Mesela sen otobüse bindin, sadece bir koltuk boş, o da kadının yanı. Senin o boş yere oturman ayıp sayılıyor. Sen otursan kadın kalkar."

Ahmet, "Allah Allah..." diye şaşkın şaşkın söylenirken Halil, "Ben oturayım da kadın kalkarsa kalksın. İsterse kendini pencereden atsın." deyiverdi.

Garson gülerek, “Siz buralı değilsiniz galiba?” dedi Ahmet’e.

“Erzincanlıyız.” dedi Ahmet. Çaylarını içip kalktılar.

Üç gün sonra Halil evde yemek yerken, “Bugün vardiya değişiminde sendikadan gelmişler, sendikacının biri koğuşların önünde konuşuyordu.”

Ahmet, “Ne anlatıyorlardı?”

Halil, “Kalabalık olduğu için pek bir şey duyamadım. Duyamadığım için de anlamadım. Sendikacılar işçi haklarını anlatmak için uygun zamanı ve ortamı ayarlayamıyorlar, işçiler de dinlemesini bilmiyorlar. Yanımda bir işçi vardı, sendikacıdan çok konuşuyordu.” dedi.

Akşam Mehmet, “Biliyor musunuz? Mirali dayıyla Hasan usta işi bırakmış, Ali de bıraktı. Bugün Avdan köyünden gelenler de isyanlardaydı, ‘iş bırak’ diyenler, ‘başka madene gideceğim’ diyenler... Hüsnü’de üçkâğıtçı, insanları kandırıp buraya kadar getiriyor, söyledikleri yalan çıkıyor. Bize ‘elinize kürek almayacaksınız’ dedi. Evet, doğru, elimize kürek almadık ama sırtımızdan direkler eksik ol-

madı. Ben yarın izinliyim, İzmir'e gideceğim."

Mehmet İzmir'den geri gelmemiştı. Telefon eden Ahmet'e "Ben o paraya çalışmam, gelmeyeceğim." demişti.

Mehmet gideli on gün olmuştu. Mustafa her akşam kazadan, ölümden söz ediyor, korktuğunu söylüyordu.

Ahmet, annesine, "Keşke gelmeseydik." dedi.

Annesi, "Oğlum ben alıştım buraya. Sen çalıştığın sürece ben buradayım. Çok zorlanmıyorum burada. Pazar yakın. Komşular yardımlaşmayı seviyor. Artık ev işlerini her gün baştan aşağı yapmıyorum. Çamaşırını, evi süpürmeyi, camları silme işini ayrı ayrı günlerde yapıyorum. Yemeği de üç vakit yetecek kadar yapıyorum. Ekmeği de kadınlarla ortaklaşarak hallettik. İzmir'de de durum çok farklı değildi. Ablan çalışıyor, kardeşin de okuduğu için işleri yine ben yapıyordum. Ama İzmir'deki evde dörtlü ocak bir de çamaşır makinesi vardı. Burada kalırsak onları da alırız."

Ahmet, "Anne, Mustafa dayım işi bırakırsa benle Halil kalacağız." dedi.

Annesi, "Onlar bırakırsa biz daha kü-

çük, daha ucuz bir ev buluruz.” derken Ahmet ayağa kalktı.

“Hayır, anne,” dedi yüksek sesle, “Onlar bırakırsa benim kazandığım kira, elektrik, su hangisine yetiŖecek? Biz beraber geldik, beraber olmadıkça ben de burada durmam. Mustafa dayımın dediği gibi iŖ tehlikeli, onlar bırakırsa ben de bırakırım. İŖin zorluğuna alıŖtık da dur bakalım ne olacak...”

6

Ertesi gün Ahmet üçüncü ayakta çalışırken çavuşla mühendis yanına çağırıldılar. “İkinci ayağa git, eleman eksik, orada çalışacaksın.”

Ahmet hızlıca ikinci ayağa vardı, çavuşu gördü. Çavuş, “Eline gelberiyi al, şurada kömür çek.” dedi hızlıca.

Ayak otuz metre uzunluğunda yokuş bir yerd. Arada yukarıdan kömür kayaları yuvarlanıyordu.

Çavuş, “Dikkat et, bir yerine gelirse öldürür.” diyordu ama Ahmet kömür çekerken tavan alçak olduğu için eğilip diz çökerek çalışıyordu. Yukarıdan kayanın yuvarlandığını gördü, diz çöktüğü için kalkıp kenara çekilmesine zaman yoktu. Göğsüne gelecek kayayı iki eliyle tutmaya çalıştı. Kaya dizine gelince eli acıdı, kendini kenara attı, ağrıdan kıvranıyordu.

Çavuş görünce koştu, bağırdı. Sağda

solda çalışanlar Ahmet'in başında toplandı-
lar.

Çavuş eğilerek Ahmet'e "Ne oldu?"

Ahmet, elini, dizini göstererek, "Dizime
geldi."

Çavuşla başka biri Ahmet'in koluna gi-
rerek açık bir yere çıkardılar. Mühendis geldi,
elindeki ışığı Ahmet'in üzerine tutarak, "Ne
oldu, buraya neden toplandınız?" diye azarlar
gibi söylendi.

Çavuş durumu anlatınca mühendis kı-
zarak, "Herkes işine baksın. İş durmuş. Kon-
vor boş çalışıyor, siz buradasınız. Sanki adam
ölmüş. Ölse bile siz hoca mısınız?"

İşçiler işlerinin başına gitti.

Ahmet, "Şefim, dizim çok kötü. Bana
rapor vermeleri için sizin tutanak yazmanız
gerekıyor."

Mühendis, "Sen üçüncü ayakta çalışı-
yorsun, oraya git onlar versinler."

Ahmet, "Ama kaza burada oldu. Ben
oraya nasıl yürüyeceğim?"

Çavuş mühendise, "Şefim, bu adam yü-
rüyemez."

Mühendis, "Ben bir şey yapamam. Hadi

sen de adamları boş bırakma!" dedi ve gitti.

Çavuş, "Senin ananı avradını..." diyerek ağız dolusu küfrettikten sonra, "Gel kardeşim kalk, seni ben üçüncü ayağa götüreyim." diyerek Ahmet'in sağ koltuğunun altına girdi. Ahmet'in sağ dizine kaya geldiği için üstüne basamıyordu.

Çavuş, "Kusura bakma, bu şerefsiz kızmasa, izin verse seni yukarıya kadar çıkarttırdım. Bunlar insana değer vermezler. Benim emekli olmaya üç yılım kaldı. Burada çalışılmaz. Sen genç adamsın, gençliğini burada harcama."

Üçüncü ayağa gelmişlerdi. Çavuş, "Geçmiş olsun." deyip ayrıldı. Ahmet bağırarak üçüncü ayağın çavuşunu çağırdı. Sonra mühendis geldi. Ahmet durumu anlattı. "Rapor almam için sizin tutanak tutmanız ve yukarıya bildirmeniz gerekiyor."

Mühendis, "Sen ikinci ayakta çalışırken olmuş, onlar versin."

Ahmet sinirlendi, sesini yükselterek, "Onlar da sizin vermenizi söyledi. Ben senden habersiz gitmedim. Çavuşun da haberi vardı. Burası kaçak maden mi, hanginiz işinizi

yapmıyorsunuz, ya da hanginiz vicdansız, üçkâğıtçısınız, sizi Nuri beye şikâyet edeyim de görün!” diye sertleşti.

Mühendis ‘edersen et’ der gibi elini sallayarak gitti. İkinci ayağın çavuşu da bir şey demedi. Vardiyanın bitmesine bir saat kadar vardı. Ahmet eline bir tahta parçası alıp baston gibi kullanarak, topal topal yürüyerek ana bandın başına gitti.

Bant diğer bölümlerden gelen küçük bantların birleştiği büyük ırmak gibi kömür doluydu. Yeni kapatılmış mezar toprağını andırıyordu. Vardiya bitince boşalır, devri düşürülerek yavaşlatılır, işçiler üstüne binerek yukarı çıkar, paydosa giderlerdi. Yukarı çıkınca da dikkatli bir şekilde atlarlardı. Ahmet bantda binmekten vazgeçti. Çünkü inerken atlayamazdı. Yürümeye karar verdi. Yürürken yukarı çıkınca Hüsnü dayısını görüp durumu anlatıp rapor alacağını düşündü.

Puantörün önüne vardığında Hüsnü ile üçüncü ayaktaki mühendisi gördü. Yanlarına vardı. Hüsnü topallayarak yürüdüğünü görünce, “Yeğen ne oldu?” diye sordu.

Ahmet, “Bu cehennemi aratmayan yer-

de derdimizi kimseye anlatamıyoruz. Dizime kaya geldi ama bu şef orada benimle ilgilenmedi, üstelik tersledi.”

Hüsnü mühendisin yüzüne baktı. Şef, “Hüsnü Bey benim yapacağım pek bir şey yok, sonra benim her gün bir yerime taş kaya geliyor.”

Ahmet, “Benim rapor almam gerekiyor yoksa yarın işe gelemem.”

Mühendis olayı geçiştirmek için, “Bir şey olmaz, akşam sıcak suyla ovalarsın, yarına bir şeyin kalmaz.”

Ahmet mühendisi hiç duymamış gibi yüzüne bakmadan, “Üç güne iyileşmezsem işe gelemem, üçüncü gün işten çıkarırlar.” dedi.

Servislere yürüdü. Akşam ikinci kata merdivenin demirlerini tutarak çıktı, annesi yine kapıyı açtı, korku ve telaşla sordu, “Ne oldu?”

Ahmet öfkeyle, “Kaza geçirdim.” deyip kendini çekyata attı.

Mustafa o gün izinli, Halil ise beş dakika önce gelmiş, banyodaydı. Akşam yemek yerken Mustafa, “Ben yarın işe gitmeyeceğim, işi bırakacağım! Başlarım onların işine... Kaza ge-

çireni hastaneye götürmüyorlarsa niye kendimi tehlikeye atayım?”

Sabah Halil işe gitti. Ahmet işe gitmedi. Akşama kadar oturdu, kendine kızdı, “Niye ben kendim hastaneye gitmedim? Gidip rapor alsaydım, onlar uğraşsalardı.”

Annesi çay yaptığını, çay içmek için balkona çıkmasını, havanın güzel olduğunu söyledi. Ahmet balkonda çay içerken karşı arsada çocuklar oyun oynuyordu. Sesleri gelince Ahmet’in dikkatini çekti. Biri çavuş olmuş, biri usta, diğerleri de düz işçi. Toprağı kazarak madencilik oynuyorlardı.

Ahmet kızarak, “Şunlara bak, yediden yetmişe maden işine meraklılar, ne var bu maden işinde anlamadım...”

Annesi gülerek, “Onlar burada yaşamaya alışmışlar.” dedi.

O gün akşama kadar oturdu Ahmet. Ertesi gün kalktığında yine dizi şiş, çalışamayacak durumda. Halil yine söylene söylene işe gitti. Akşam Hüsnü ile beraber geldiler.

Yemekten sonra çay içerken Hüsnü, “İşe neden gelmediniz?” dedi.

Ahmet, “Dizimin kötü olduğunu biliyor-

sun.” diye cevap verdi.

Mustafa, “Ben madende çalışmam. Ya kaza gelecek başımıza ya da bela.”

Ahmet, “Benim başıma kaza geldi. Bela da hiç eksik olmadı, her gün bir olay, bir vukuat.”

Hüsnü bir sigara yaktıktan sonra biraz sustu, “Siz yeğenim ve amcaoğullarım, beni zor durumda bırakıyorsunuz. Yedi yabancı kişiler bile sizin yaptığınızı yapmıyor. Siz beni idare etmezseniz kim edecek?”

Ahmet, “Dayı, biz ne yapalım? İki buçuk aydır buradayız. Senin bize söylediğin hiçbir şey gerçekleşmedi. ‘Baca alacam, hepimiz bir arada çalışacağız’ dedin, ‘parası yüksek’ dedin, ‘iş tehlikeli değil, yorucu değil, ben size çavuşluk yapacam, kimseyle muhatap olmayacan’ dedin, ‘kalacak yer, sıcak su var’ dedin, ‘soyunma odalarında baretimizi çizmemizi koyacak yer, dolap ayarlayacam’ dedin. Lambaların asidi dökülüp belimizi, kasığımızı yara yaptı, ‘biz lambaları kabul etmeyecez’ dedin, yeni gelen lambalar en son bize dağıtıldı. Demir direk taşımaktan omuzlarımız yara oldu. Söylediğin hiçbir şey olmuyor. Cebimizde si-

ğara paramız yok, çok zaman Veysel dayıdan alıyoruz. Senin 'yardımcı oluyor' dediklerinin hepsi işi bırakıyorlar. İnsanların ihtiyaçlarını bildiğin için onları kandırman kolay oluyor. Hasan usta, Mirali dayı ve beş işçi daha işi neden bıraktı? Çünkü işe alırken gerçekleri söylemiyorsun.”

Ahmet bunları söylerken sesi her cümlede daha yükselmişti. Artık bağıarak konuşuyordu. Sözü bitince ortalık sessizleşti, Ahmet bile fark etti. Sonra kısık bir sesle,

“Yarın iyileşmezsem öbür gün İzmir'e döneceğiz.” dedi.

Hüsnü bir şey demeden çayını yarım bıraktı, ayağa kalktı, “İyi akşamlar!” diyerek gitti.

Annesi Ahmet'e kızarak, “Neden bağıarak cevap verdin?”

Ahmet, “Ne yapayım, konuşurken öfkeden sesim yükseldi.”

Sabah Ahmet yataktan bir gayretle kalktı. Dizini tutarak kahvaltı yapmaya salona gitti. Mustafa ve Halil kahvaltı yapıyorlardı.

Halil, “Kalkın işe gidelim.”

Mustafa, “Ben gelmem, zaten dün de

gelmedim, çıkış vermiş olabilirler.”

Halil, “Bir şey olmaz, ‘hastaydım’ dersin.”

Mustafa, “Gelmeyecem.”

Ahmet, “Vallahi dayı, dizimin şişi biraz inmiş ama çalışmam, o yüzden gelmiyorum.”

Halil çantası sırtında ayağa kalkmış konuşuyordu. Mustafa’yla Ahmet gitmeyince çantasını, baretini yere attı. Geri yerine oturdu. “Abla bana bir çay doldur, ben de gitmiyorum.”

O gün eşyaları toplayıp borcu olan yerleri dolaştılar. Mobilyacıyla bakkala ay sonu gelip borçlarını ödeyeceklerini söylediler. Ertesi gün kamyon buldular. Eşyaları yükledikten sonra Halil ile ablası ön tarafa oturdu. Ahmet’le Mustafa arkaya atlayıp eşyaların içine uzandılar.

Kamyonun motor sesini duyunca Ahmet, “Of be, kurtulduk madenden...” diye iç çekti. Eşyaların arasından ilk kez görülmüş gibi gökyüzüne baktı.

“...Ahmet, ‘Anladım abi ben seni, biraz önce yerde bir insanın parmağını arıyordum. Yerde kanları takip etmek istedim. Bir insan olarak kendimi kötü hissettim. Kimi suçlayayım sence, kim suçlu, çalışan mı, çalıştıran mı, yoksa bizi burada çalışmaya mecbur bırakan mı?’

Adam gittikten sonra Ahmet işinin başına döndü, kendi kendine, ‘Belki de suçlu benim. İzmir’den niye geldim ki, işi niye bıraktım ki, ama bırakmasam parası az, yolu uzak. Üstelik patron aşağılayıcı konuşuyor, küfrediyordu. Kim lan suçlu?’ dedi kendi kendine.”

978-605-80095-7